

CZU: 342.9

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18242690>Ștefan STAMATIN¹

stefanstamatin@gmail.com

CE ÎNSEAMNĂ SOLUȚIONAREA CAUZEI CONTRAVENȚIONALE?

Abstract: Eficacitatea activității de contracarare a contravenționalității și respectarea legii în procesul contravențional depind în mare măsură de utilizarea de către legiuitorul moldav a unei terminologii corecte și uniforme, dar și de gradul de elaborare științifică a conceptelor și termenilor cuprinși în normele legislației contravenționale. Problema îmbunătățirii legislației privind terminologia corectă și uniformă este una veche, însă nici doctrina contravențională și nici legislatorul nu îi atrage atenția cuvenită. Subiectul terminologiei contravenționale este studiat sub nivelul oricărei așteptări. Prin urmare, în cadrul prezentei lucrări, interesul de bază îl reprezintă Codul contravențional al Republicii Moldova ca obiect de cercetare, pentru că, în ciuda numeroaselor sale avantaje față de legislația contravențională existentă anterior și în pofida numeroaselor modificări efectuate pe parcursul anilor, el poate fi perfecționat, inclusiv și terminologic, astfel înlăturând toate ambiguitățile de acest gen. Lipsa investigațiilor și studiilor în materia limbajelor specializate, inclusiv celor juridice, precum și lipsa consensului în diverse aspecte ale acestui domeniu de cercetare, gradul insuficient de studiere a terminologiei contravenționale, necesitatea descrierii unor termeni din materia contravențională și a unei inventarii a terminologiei contravenționale la etapa actuală reflectă importanța temei pe care am ales-o pentru investigare în această lucrare. Cea mai mare dificultate în terminologia contravențională o constituie sintagma „soluționarea cauzei contravenționale” care în esență și dimensiunea ei procesuală semnifică diverse sensuri, ceea ce încalcă toate regulile de tehnică legislativă și creează o mare dificultate pentru aplicarea normelor contravenționale. Folosirea unui termen pentru a denumi mai multe relații, și viceversa, folosirea mai multor termeni pentru a defini una și aceeași relație, poate crea uneori confuzii chiar și pentru un specialist, mai cu seamă pentru un specialist începător al domeniului juridic. Or, termenii din domeniul contravențional, ca și cei ce constituie alte domenii juridice, trebuie să aibă un caracter monosemantic și univoc; nicidecum nu se poate accepta ca același termen dintr-un anumit act juridic de reglementare să fie utilizat cu ambiguitate.

Cuvinte-cheie: contravenție, soluționarea cauzei contravenționale, proces contravențional, terminologie specială, Codul contravențional, competență de constatare, competență de examinare, etapele (fazele) procesului contravențional.

¹ Profesor universitar, doctor în drept, Catedra „Ordine și securitate publică”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>), e-mail: academia@mai.gov.md; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-4273-0876>, e-mail: stefanstamatin@gmail.com

WHAT DOES “RESOLUTION OF A CONTRAVENTION CASE” MEAN?

Abstract: The effectiveness of counteracting contraventions and ensuring the rule of law in contravention proceedings largely depends on the Moldovan legislator's use of correct and uniform terminology, as well as on the scientific development of the concepts and terms contained in the norms of contravention legislation. The issue of improving legislation through correct and uniform terminology is an old one; however, neither the doctrine of contravention law nor the legislator gives it the attention it deserves. The subject of contravention terminology is studied well below expectations. Therefore, in this work, the main focus is the Contravention Code of the Republic of Moldova, seen as an object of research. Despite its numerous advantages over the former contravention legislation and the many amendments over the years, unfortunately, it still suffers from several shortcomings including those related to the terminology used. The lack of investigations and studies in the field of specialized languages, including legal ones, the absence of consensus on various aspects of this area, the insufficient study of contravention terminology, the need to describe certain terms in this field, and to compile an inventory of the current contravention terminology all reflect the importance of the topic I chose to investigate in this paper. The greatest difficulty in contravention terminology is posed by the phrase “resolution of a contravention case”, which, in its essence and procedural dimension, implies various meanings. This violates all legislative drafting rules and creates significant difficulties in the application of contravention norms. The use of a single term to define multiple relationships and conversely, using multiple terms to describe the same legal relationship can create confusion even for a specialist, especially for a beginner in the legal field. Indeed, the terms used in contravention law, like those in other legal domains, must be unambiguous and clearly defined. It is unacceptable for the same term in a legal regulatory act to be used ambiguously.

Keywords: contravention, resolution of a contravention case, contravention process, specialized terminology, Contravention Code, authority of finding, authority of examination, stages (phases) of the contravention process.

1. INTRODUCERE

Asigurarea legalității, ordinii publice și disciplinei în toate domeniile relațiilor sociale este una dintre cele mai presante probleme pentru orice echipă guvernamentală. Fiind o problemă multilaterală și complexă, ea trebuie soluționată, la fel, multilateral și complex, inclusiv prin mijloace juridice. Mijloacele juridice includ îmbunătățirea legislației contravenționale privind terminologia corectă și uniformă.

În prezent, procesul de dezvoltare a legislației și doctrinei contravenționale, ambele fiind relativ tinere, se desfășoară în mod inconsecvent, ceea ce duce la adoptarea unor norme de calitate slabă. Codul contravențional al Republicii Moldova este singurul act legislativ al cărui conținut acoperă întregul complex de norme juridice fundamentale care „cuprinde norme de drept ce stabilesc principiile și dispozițiile generale și speciale în materie contravențională, determină faptele ce constituie contravenții și prevede procesul contravențional și sancțiunile contravenționale”¹, pe întreg teritoriul suveran al statului nostru. Deși există excepția conform căreia legislația privind răspunderea contravențională nu se limitează la normele Codului contravențional (fapt care este menționat direct în alineatele (2) și (3) ale aceluiași articolul), Codul contravențional al Republicii Moldova stabilește poziții fundamentale comune tuturor opțiunilor posibile pentru stabilirea și aplicarea răspunderii contravenționale pe întreg teritoriul țării. Prin urmare, în cadrul prezentei lucrări, interesul de bază îl reprezintă Codul contravențional autohton ca obiect de cercetare.

¹ Codul contravențional al Republicii Moldova, Cod nr. 218 din 24.10.2008. Alin. (1), art.1.

Eficacitatea activității de contracarare a contravenționalității și respectarea legii în procesul contravențional depind în mare măsură de utilizarea de către legiuitor a unei terminologii corecte și uniforme, dar și de gradul de elaborare științifică a conceptelor și termenilor cuprinși în normele legislației contravenționale, care constituie baza fundamentală pentru îmbunătățirea și dezvoltarea ulterioară a acesteia. Problema îmbunătățirii legislației privind terminologia corectă și uniformă este una veche, dar, cu părere de rău, nici legislatorul moldav și nici doctrina (aici ne referim mai cu seamă la cea contravențională) nu atrage atenția cuvenită problemei în cauză.

Lipsa investigațiilor și studiilor în materia limbajelor specializate, inclusiv celor juridice, lipsa consensului în diverse aspecte ale acestui domeniu de cercetare, gradul insuficient de studiere a terminologiei contravenționale, necesitatea descrierii unor termeni din materia contravențională și a unei inventarii a terminologiei contravenționale la etapa actuală reflectă importanța temei pe care am ales-o pentru investigare în această lucrare. Totodată e de menționat că nici lucrarea dată nu poate soluționa pe deplin această dificultate, însă ea poate genera un anumit interes din partea comunității academice, dar și în rândurile celor care nemijlocit aplică legea contravențională zi de zi și, ca rezultat, vor apărea tot mai multe lucrări dedicate acestei teme.

Termenii din domeniul contravențional, ca și cei din alte sfere juridice, trebuie să aibă un caracter monosemantic și univoc. Or, definirea lor trebuie să furnizeze informații foarte clare. Tocmai din aceste considerente este nevoie de o analiză mai specială a materiei contravenționale sub aspectul ei terminologic, din care motiv venim cu acest demers științific.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Cercetările doctrinare, legislația contravențională și practica judiciară au servit ca bază necesară pentru efectuarea acestei lucrări, având ca și scop asigurarea unei abordări științifice riguroase a temei discutate. Analiza acestor materiale a fost făcută prin intermediul mai multor metode de cercetare științifică caracteristice atât domeniului general de cercetare, cât și celui specific doctrinei juridice, inclusiv materiei contravenționale.

Una din cele mai importante metode aplicabile subiectului investigat este cea de analiză terminologică, care ne-a dat posibilitatea să facem cele mai importante și necesare concluzii la tema dată. Metoda generală de cercetare și cercetarea lucrărilor specifice domeniului de referință ne-a permis să facem o analiză doctrinară a subiectului, astfel stabilind gradul de cercetare și interesul față de tema cercetată. Metoda statistică de cercetare ne-a ajutat să studiem cantitativ fenomenul adus în discuție. Metoda istorică și cea comparativă ne-a dat posibilitatea de a studia subiectul din perspectiva și dezvoltarea sa istorică, dar și a evidenția trăsăturile de asemănare sau deosebire. Alături de metodele enunțate, pentru a construi o concepție fundamentată pe principii științifice s-au aplicat: metoda logică, analiza sistemică, descrierea, inducția, deducția și altele.

3. DISCUȚII ȘI REZULTATE OBTINUTE

În Republica Moldova, subiectul terminologiei contravenționale este studiat sub nivelul oricărei așteptări. Or, acest lucru a fost menționat de mai mulți profesori și doctrinari din domeniu². În știința juridică, problemele de utilizare a terminologiei juridice,

² A se vedea: Albert ANTOCI, Oleg PANTEA Drept contravențional. Suport de curs. Chișinău, CEP USM 2024, pag. 184-185; Igor TROFIMOV, Andrian CREȚU Drept procesual contravențional. Chișinău: Cartea militară 2017, p. 208-214.

inclusiv sistematizarea acestora, precum și unificarea, sunt considerate chestiuni ce țin de folosirea corectă a limbii române. Problema studiului slab al limbajului legislativ este că cei care elaborează proiecte de legi nu aplică pe deplin regulile lingvisticii, iar lingviștii probabil nu dedică suficient timp studierii problemelor limbajului juridic ca stil funcțional special al limbajului literar și, de asemenea, nu analizează textele legislative din perspectivă lingvistică³.

Tehnica legislativă ca tip de activitate socială se caracterizează prin unitatea organică a mai multor genuri de activitate, care în interacțiunile lor dialectice constituie un ciclu relativ complet. Rezultatul legiferării este legea însăși. Dar acest rezultat este doar unul intermediar, primar, după care intră în vigoare legea însăși, care constă în reglementarea practică a relațiilor sociale. Studiarea funcționării legii contravenționale ne permite să determinăm eficacitatea, oportunitatea, argumentarea științifică a acesteia etc., care, la rândul său, are un efect de feedback asupra procesului legislativ, permițându-ne să clarificăm, corectăm, completăm legislația existentă, să sporim aplicativitatea ei, să o îmbogățim și să o perfecționăm cu experiența și activitatea practică.

Sfera juridică, inclusiv dimensiunea contravențională, operează cu concepte complexe și multilaterale, care sunt exprimate printr-o terminologie specifică, fără de care nu se pot descurca nici legislația, nici știința juridică. Un termen (juridic) este element de tehnică legislativă sau expresie care are un sens juridic, definind un concept juridic utilizat în procesul de exprimare a reglementărilor și prescripțiilor legale ale statului. Ele au o importanță enormă în orice domeniul al activității sociale, fiind dificil de subestimat importanța termenilor juridici pentru legiferare, căci orice frază alcătuită eronat, orice decalaj între un gând și expresia sa textuală, orice cuvânt folosit incorect sau inadecvat poate avea consecințe grave, uneori chiar tragice.

Îmbunătățirea și dezvoltarea tehnicii legislative, inclusiv utilizarea adecvată și optimă a terminologiei în materia contravențională, este unul dintre cele mai importante domenii de influență ale teoriei contravenționale asupra procesului de implementare practică a normelor contravenționale. O cerință obligatorie pentru o astfel de îmbunătățire este unitatea de utilizare a terminologiei juridice nu numai în cazul unei anumite legi, bunăoară cum este Codul contravențional, ci și în întreaga ramură relevantă a legislației. În al doilea rând, același termen dintr-un anumit act juridic de reglementare trebuie utilizat fără ambiguitate. În al treilea rând, termenii trebuie să fie general acceptați, adică folosiți în viața de zi cu zi și nu inventați. Legea contravențională este creată cu scopul de a reglementa relații destul de complexe, care la rândul lor se reflectă în stilul normelor respective. Într-un astfel de caz, cel care elaborează proiectul de modificare a actului normativ trebuie să se ghideze după faptul că un astfel de document este creat nu doar pentru un jurist care are cunoștințe și aptitudini deosebite de interpretare a unor astfel de acte, ci și pentru o persoană obișnuită care este departe de jurisprudență. În același timp, dorința de a face terminologia materiei contravenționale accesibilă și simplă nu ar trebui să prejudicieze acuratețea și caracterul complet al actului juridic și nici să conducă la generalizarea formulării. În al patrulea rând, termenii nu pot decât să aibă un caracter

³ Excepție fac doar unele lucrări (foarte puține) ale unor cercetători lingviști din ultimii ani, cum ar fi: Aliona LUCA (<https://edu.asm.md/sites/default/files/Rezumat%20LUCA%20rom..pdf>), Eugenia MINCU (https://philologia.usm.md/files/journals/arhiva/2018/4_Mincu_Sistemul.pdf), Svetlana BÎRSAN în coautorat cu Lucia CEPRAGA (<http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/6855/Conf-UPSC-21-22-03-2024-V3-p110-114.pdf?sequence=1&isAllowed=y>), Valentina NEGRU în coautorat cu Constantin MANOLACHE (<https://humanities.studiamsu.md/wp-content/uploads/2022/01/09.-p.70-73.pdf>).

stabil, adică trebuie să-și păstreze sensul special în fiecare nou act juridic, la fiecare modificare a legislației contravenționale.

Codul contravențional al Republicii Moldova are numeroase avantaje în raport cu legislația contravențională existentă anterior⁴, însă, în pofida numeroaselor modificări efectuate pe parcursul anilor din momentul publicării lui în Monitorul Oficial al Republicii Moldova⁵, nu este lipsit de o serie de deficiențe, inclusiv și cu privire la terminologia utilizată.

Orice terminologie a unei profesii sau a unui domeniu de activitate specială este formată atât din cuvinte din limba română comună cât și din cuvinte strict specializate, care individualizează fiecare limbaj de specialitate. Terminologia din jurisprudență ca domeniu de activitate sau ca știință reprezintă o totalitate de cuvinte speciale de care se servesc toți oamenii ce au vreun interes în acest sens, inclusiv specialiști. Or, această terminologie servește drept dialog între specialiști din domeniul limbii române și cei din domeniul juridic pentru a livra comunității noastre texte specializate într-o limbă clară, ușor înțeleasă, literară, unitară și uniform interpretată. În acest dialog, specialiștii de limbă română inventează cuvinte noi, formează o totalitate de deprinderi verbale folosite de comunitate la o anumită etapă istorică și cu un anumit nivel de dezvoltare social-culturală, astfel formând sistemul lingvistic (național) al limbii. Iar specialiști din domeniul juridic, în baza acestui sistem lingvistic, ar trebui să creeze și să utilizeze sistemul lingvistic propriu acestui domeniu. Analizând termenii din materia contravențională, putem observa că terminologia din această sferă reprezintă fie cuvinte din vocabularul general cu o semnificație specială, fie cuvinte noi. Însă aceste cuvinte noi trebuie să fie formate după reguli stricte, proprii limbii române și în acord cu opiniile savanților juriști⁶.

Cea mai mare dificultate în terminologia contravențională o constituie sintagma „soluționarea cauzei contravenționale” care în esență și dimensiunea ei procesuală semnifică diverse sensuri, ceea ce încalcă toate regulile de tehnică legislativă și creează o mare dificultate în privința aplicării normelor contravenționale. Întrebarea ce înseamnă soluționare a cauzei contravenționale și-au pus-o mai mulți autori de lucrări semnificative în materia contravențională⁷.

În Codul contravențional, această sintagmă este folosită aproximativ în 60 de cazuri. Efectuând, însă, o analiză a normelor din această sintagmă, cu ușurință deducem mai multe sensuri ale acesteia, ceea ce contravine reglementărilor naționale cu privire la tehnica legislativă⁸. De exemplu, alin. (2) art. 399 din Codul contravențional folosește această sintagmă în sensul examinării cauzei contravenționale cu ulterioara sancționare⁹, iar cea mai

⁴ Codul cu privire la contravențiile administrative, aprobat prin Legea R.S.S. Moldovenești din 29 martie 1985.

⁵ Codul contravențional al Republicii Moldova a fost adoptat de Parlamentul RM la data de 24.10.2008, publicat în Monitorul Oficial al RM pe 16.01.2009. A intrat în vigoare la 31 mai 2009. În acest răstimp, Parlamentul RM a adoptat în jur de 300 de legi organice cu privire la modificarea Codul contravențional.

⁶ În acest sens, un exemplu foarte elocvent este introducerea în vocabularul juridic și sistemul lingvistic național al termenului de contravenționalitate, format după reguli stricte, proprii limbii române și în acord cu opiniile savanților juriști. Pentru prima dată acest termen a fost argumentat și utilizat de profesorul universitar, doctor în drept Victor GUȚULEAC și a prins rădăcini puternice în doctrina vocabularul juridic contravențional.

⁷ A se vedea: Albert ANTOCI, Oleg PANTEA Drept contravențional. Suport de curs. Chișinău, CEP USM 2024, pag. 184.; Igor TROFIMOV, Andrian CREȚU Drept procesual contravențional. Chișinău, Cartea militară, 2017, p. 210.

⁸ De exemplu, art.54 din Legea nr. 100/2017 „Cu privire la actele normative”, alături de alte reguli de tehnică legislativă, strict reglementează „terminologia utilizată este constantă, uniformă și corespunde celei utilizate în alte acte normative, ...noțiunea se redă prin termenul respectiv, evitând-se definiția acesteia sau utilizarea frazeologică, aceleași noțiuni se exprimă prin aceiași termeni, ...se evită folosirea .. cuvintelor și expresiilor cu sens ambiguu...”.

⁹ Alin. (2) art. 399 reglementează că „agentul constatatator poate constata contravenții ale căror constatare, soluționare și sancționare sunt atribuite competenței unor alte organe”.

recentă modificarea a Codului contravențional făcută prin alin. (1/1) art. 440 utilizează aceeași sintagmă cu sensul de etapă a procesului contravențional, precum că ar fi existat, alături de constatarea și examinarea cauzei contravenționale, o altă etapă ce se numește soluționarea faptei contravenționale¹⁰. Mai mult decât atât, alin. (3) art.393 din Codul contravențional lasă de înțeles, desigur în mod greșit, că ar exista chiar și unele acte de soluționare, altele decât cele de constatare sau de examinare a cauzei contravenționale. Doar că această accepțiune contravine normelor contravenționale care reglementează că „autoritatea competentă (persoana abilitată să examineze cauza), după caz, emite decizia asupra cauzei. Decizia comisiei administrative asupra cauzei contravenționale se adoptă sub formă de hotărâre”¹¹. La fel se întâmplă în cazul examinării (judecării) cauzei contravenționale de către instanța de judecată care se pronunță asupra fondului cauzei prin hotărâre¹², iar instanța de recurs judecă recursul pronunțând-se prin decizie¹³.

În foarte multe cazuri¹⁴, sintagma „soluționarea cauzei contravenționale” poartă un caracter general cu sensul de finalitate a procesului contravențional, iar și de mai multe ori are un sens neutru sau „cuvânt de legătură” fără „greutate juridică”, adică nu produce efecte juridice pozitive, dar din contră, aduce ambiguitate în normele contravenționale¹⁵. În toate aceste cazuri ar fi bine de înlăturat această sintagmă, astfel înlăturând și ambiguitatea produsă de ea, iar textul legii va îmbrăca forma unei norme juridice corecte și clare, așa cum cer regulile de tehnică legislativă¹⁶.

Folosirea unui termen, pentru a denumi mai multe relații, și viceversa, folosirea mai multor termeni pentru a defini una și aceeași relație, poate crea uneori confuzii chiar și pentru un specialist, mai cu seamă pentru un specialist începător din domeniul juridic. Or, termenii din domeniul contravențional, ca și termenii ce constituie alte sfere juridice, trebuie să aibă un caracter monosemantic, univoc, și nicidecum nu se poate accepta ca același termen dintr-un anumit act juridic de reglementare să fie utilizat cu ambiguitate.

Soluționarea cauzei contravenționale, după cum am mai menționat, are mai multe accepțiuni, însă dacă încercăm să le sistematizăm, putem evidenția cel puțin trei semnificații ale acesteia:

1. Soluționarea cauzei contravenționale ca proces contravențional de la început până la sfârșit;
2. Soluționarea cauzei contravenționale ca aplicare a sancțiunii contravenționale sau luare de decizii asupra cazului contravențional (examinarea cauzei contravenționale);
3. Soluționarea cauzei contravenționale ca etapă (fază) a procesului contravențional.

Prima semnificație constă în faptul că procesul contravențional are ca finalitate soluționarea cauzei contravenționale, iar acest proces începe din momentul declanșării procesului contravențional și viceversa, procesul contravențional se finalizează odată cu soluționarea cauzei contravenționale. Deci, procesul contravențional constituie o totalitate

¹⁰ Alin. (1/1) art. 440 reglementează că „faptele contravenționale pot fi constatate, examinate și soluționate de către agentul constator în scris, pe suport de hârtie sau în formă electronică, ori cu convertirea documentației respective într-un format electronic ușor accesibil, inclusiv cu utilizarea semnăturii electronice simple”.

¹¹ Codul contravențional al Republicii Moldova, alin. (2), art. 447/1.

¹² Ibidem, alin. (2), art. 394.

¹³ Ibidem, alin. (3), art. 395.

¹⁴ A se vedea: Codul contravențional al Republicii Moldova, de exemplu, alin. (1) art. 425, alin. (1) art.426, lit. b) alin. (2) și alin (8) art. 429, alin (3) art. 431 și altele.

¹⁵ Codul contravențional al Republicii Moldova, de exemplu, articolele 374, 393, 399, 428, 439/3, 440, 451 și altele.

¹⁶ Legea Republicii Moldova nr. 100/2017 „Cu privire la actele normative”, art. 54 și altele.

de activități procesuale desfășurate de autorități (funcționari) competente, cu participarea părților și a altor subiecți procesuali, având ca scop soluționarea cauzei contravenționale. De aici rezidă că orice activitate procesuală care este parte componentă a procesului contravențional este și parte a procesului de soluționare a cauzei contravenționale. Consider că această semnificație a sintagmei „soluționarea cauzei contravenționale”, precum și derivatele ei „să soluționeze cauza contravențională” sau „a soluționa cauza contravențională” este cea mai potrivită și cea mai proprie materiei contravenționale. În continuare vom aduce argumente proprii pentru această accepțiune. Argumentarea acestui postulat o găsim, pe lângă Codul contravențional, în Dicționarul explicativ al limbii române. A soluționa, conform Dicționarului, înseamnă a găsi, a da o soluție, a dezlega, a rezolva o problemă teoretică sau practică, a rezolva o dificultate. Deci, soluționarea întotdeauna presupune o anumită procedură. Această procedură este reglementată în timp, implică anumite competențe ale persoanelor fizice și/sau juridice și se desfășoară într-un anumit mod. Procesul de soluționare începe în momentul apariției unei probleme sau dificultăți și se finalizează, odată fiind găsită soluția, cu dezlegarea, cu rezolvarea problemei sau a dificultății. De exemplu, dacă contravenientul sau victima nu sunt de acord cu decizia agentului constator sau în cazul în care această hotărâre a fost emisă cu încălcarea normelor procesuale stabilite de Codul contravențional, sunt în drept să o conteste¹⁷. Astfel, la apariția acestor dificultăți declarate într-un anumit interval de timp de către anumite persoane cu anumit statut, începe procesul de soluționare a contestației. Același lucru se întâmplă și în cazul apariției unor erori de drept în hotărârea judecătorească contravențională – începe soluționarea acestor dificultăți în procedura de recurs.

La fel e și în cazul procesului contravențional. Or, problema apărută este însăși apariția raportului de drept contravențional de conflict declanșat de săvârșirea unei contravenții. Prin urmare, procesul contravențional are drept sarcină finală soluționarea faptei contravenționale, iar sarcinile intermediare ale acestuia, fie că e vorba de constatarea contravenției, acumularea de probe sau examinarea cauzei contravenționale, contribuie esențial la soluționarea cauzei contravenționale. Deci, procesul contravențional soluționează cauza contravențională pas cu pas, efectuând diverse activități procesuale într-o anumită consecutivitate, pe parcursul tuturor celor patru etape (faze) ale procesului contravențional: constatarea contravenției, examinarea cauzei contravenționale, aplicarea căilor de atac (opțional) și trimiterea spre executare, executarea deciziilor cu privire la sancționarea contravențională¹⁸.

Și Codul contravențional al Republicii Moldova, ca și Dicționarul explicativ al limbii române, ne aduce suficiente probe pertinente și concludente în favoarea obiectului nostru de probare, și anume că sintagma „soluționarea cauzei contravenționale” are semnificația tuturor acțiunilor procesuale ale unui proces contravențional. Să le luăm pe rând. Articolul 378 din Codul contravențional reglementează unul din principiile fundamentale ale procesului contravențional, și anume dreptul la apărare, iar alin. (3) stipulează că „în momentul pornirii procesului contravențional, autoritatea competentă să soluționeze cauza contravențională este obligată să aducă la cunoștința persoanei pasibile de răspundere contravențională dreptul ei de a fi asistată de un apărător”. Un alt principiu fundamental al procesului contravențional este accesul liber la justiție, reglementat prin art. 381, care stipulează în alin. (4) că „autoritatea

¹⁷ Codul contravențional al Republicii Moldova, alin. (1), art. 448.

¹⁸ Etapele (fazele) pe care le parcurge procesul contravențional pentru soluționarea cauzei contravenționale reprezintă un subiect separat de cercetare. În contextul acestei teme vom analiza etapele procesului contravențional doar în măsura în care vom dezaproba accepțiunea sintagmei „soluționarea cauzei contravenționale” în sensul unei etape distincte a procesului contravențional.

competentă să soluționeze cauza contravențională are obligația de a lua toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei, de a evidenția atât circumstanțele care dovedesc vinovăția persoanei, cât și cele care dezvinovătesc persoana în a cărei privință a fost pornit proces contravențional, precum și circumstanțele atenuante sau agravante”. Aceste norme (principii) contravenționale, dar și altele¹⁹, statuează soluționarea cauzei contravenționale drept activități procesuale ce sunt efectuate pe întreg parcursul procesului contravențional, care își au începutul din momentul sesizării sau autosesizării de către autoritatea (funcționarul) competentă și se finalizează odată cu soluționarea cauzei contravenționale, parcurgând toate etapele (fazele) procesului contravențional. Totodată, din analiza normelor contravenționale indicate mai devreme, în niciun caz nu rezultă că soluționarea cauzei contravenționale poate avea accepțiunea de aplicare a sancțiunii contravenționale, de examinare a cauzei contravenționale sau de etapă a procesului contravențional, de altfel, accepțiuni prevăzute de Codul contravențional despre care vom discuta mai jos.

Cea mai mare valoare de probare a postulatului nostru în raport cu semnificația sintagmei „soluționarea cauzei contravenționale” o are art. 393 din Codul contravențional cu titlul generic „autoritățile competente să soluționeze cauzele contravenționale”. Această normă contravențională statuează, evident, instanța de judecată, procurorul, comisia administrativă și agentul constator (reprezentant al organelor de specialitate specificate la art. 400–423/12) ca autorități care au competență să soluționeze cauze contravenționale. Această normă generică a articolului 393 nu reglementează în concret care autoritate soluționează cutare sau cutare cauză contravențională. Mai mult, nici articolele ce urmează sau orice alt articol nu reglementează acest fapt. Or, articolele următoare reglementează autoritatea din șirul autorităților reglementate la articolul 393 care are doar competență de constatare a unei contravenții concrete²⁰, sau competența exclusivă de examinare a unei contravenții concrete²¹. În unele cazuri, „autoritatea competentă să soluționeze cauzele contravenționale” este abilitată atât cu competența de constatare, cât și de examinare a unei contravenții concrete²². Cu alte cuvinte, articolul 393 reglementează, în mod generic, toate autoritățile ce au competența de a efectua diverse acțiuni procesuale în raport cu etapa parcursului procesului contravențional, în raport cu etapa de soluționare a cauzei contravenționale, ceea ce demonstrează cu prisosință semnificația sintagmei „soluționarea cauzei contravenționale” ca totalitate de activități procesuale efectuate pe întregul proces contravențional, având ca scop soluționarea cauzei contravenționale la orice etapă de dezvoltare a procesului contravențional. Ca și concluzie intermediară, putem conchide că procesul contravențional și cel de soluționare a cauzei contravenționale sunt dimensiuni identice atât după durata, forma și conținutul lor, cât și după scopul aces-

¹⁹ Astfel de norme care semnifică procesul contravențional, la fel ca și procesul de soluționare a cauzei contravenționale, sunt stipulate în mai multe articole ale Codului contravențional al RM, mai cu seamă în Cartea II unde este reglementat întregul proces contravențional. A se vedea articolele 377, 378, 379, 381, 382, 384, 385, 387, 393, 395, 425 și altele; această semnificație se înțelege aproximativ în 20 de cazuri din totalul de 60 de ori de pronunțare a sintagmei.

²⁰ De exemplu, conform alin. (4) art. 400 contravențiile prevăzute la art.54/1, 63–65, 65/2, 65/3, 67, 68, 75, 76... se constată de către angajații subdiviziunilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne care exercită atribuțiile poliției sau alin. (1/1) art. 401 statuează că contravențiile prevăzute la art.312/2, 313, 313/1, 313/3, 313/8, 315 și 315/1 se constată de Centrul Național Anticorupție.

²¹ De exemplu, conform alin (1) art. 398 Comisia administrativă examinează contravențiile prevăzute la art. 75, 76, 92, 126/1, 134/1, 154, art. 157 alin. (7) și (8), art. 165, 170–175, 180, 181, 227, art. 273 pct. 9), 91), 11), 15) și 16) , art. 364 alin. (1) și (9).

²² De exemplu, conform alin (1) art. 403 Contravențiile prevăzute la art.79 alin.(3), art.265, 287, 287/1, 287/2 se constată și se examinează de Serviciul vamal.

tora. În ceea ce ne privește, putem recomanda de a utiliza sintagma „soluționarea cauzei contravenționale” ca proces contravențional, unde la fiecare etapă (fază) se caută soluția cauzei contravenționale și raportului de drept contravențional de conflict declanșat de săvârșirea contravenției.

A doua semnificație a sintagmei „soluționarea cauzei contravenționale” pe care Codul contravențional al Republicii Moldova, după părerea noastră, o utilizează în mod greșit, are sensul de aplicare a sancțiunii contravenționale sau luarea unor decizii aspra cazului contravențional²³, ceea ce legea contravențională (la fel și doctrina contravențională) definește ca examinare a cauzei contravenționale. Procesul contravențional pornește odată cu luarea deciziei de către persoana competentă privind declanșarea procesului contravențional și debutează nemijlocit cu etapa de constatare a cazului contravențional, având scopul pregătirii materialelor și a probatoriului pentru examinarea cauzei contravenționale.

A examina, conform Dicționarului explicativ al limbii române, înseamnă a cerceta, a studia amănunțit ceva sau pe cineva, a cerceta un bolnav pentru a pune diagnosticul și pentru a stabili tratamentul, a supune un elev, un student, un candidat la un post etc. la o probă de verificare pentru a aprecia cunoștințele, a pune nota. Deci, examinarea cauzei contravenționale reprezintă o activitate de cercetare și analiză amănunțită a materialelor și probelor culese în cadrul constatării contravenției pentru a emite/adopta decizia privind sancționarea făptuitorului. Prin urmare, sancționarea făptuitorului nu soluționează raportul de drept contravențional de conflict, nu soluționează dificultatea din cauza căreia a fost pornit procesul contravențional. Soluționarea continuă cu aplicarea, după caz, a căilor de atac și se încheie cu executarea sancțiunii aplicate, astfel considerându-se că făptuitorul s-a răsplătit pentru comportamentul său diferit de prescripția legală și, prin urmare, s-a restaurat autoritatea legii și s-a atins starea de echitate socială în raport cu fapta contravențională săvârșită.

Un argument elocvent este norma contravențională stipulată la art. 451/1 cu titlul „Soluționarea cauzei de către instanța de recurs”. Alin. (1) al acestui articol statuează că „recursul declarat se examinează de către un judecător conform capitolului VIII din titlul II cartea a doua...”. Această normă contravențională reglementează competența de examinare a recursului declarat într-un proces contravențional și nicidecum soluționarea cauzei contravenționale. Această procedură legală nici măcar nu se efectuează în cadrul etapei a doua (examinarea cauzei contravenționale) a procesului contravențional, așa cum lasă de înțeles articolele Codului contravențional citate supra, ci în etapa (faza) a treia denumită în mod generic „exercitarea căilor de atac”. Și, desigur, titlul art. 451/1 ar trebui să redea esența normei stipulate la acest articol, purtând titlul corect „Examinarea cauzei de către instanța de recurs”.

Aceeași situație o creează reglementările Codului contravențional stipulate la art. 464/3 cu titlul „Soluționarea cauzei contravenționale în procedură scrisă”. Diferența o face doar faptul că această activitate procesuală se desfășoară în cadrul etapei (fazei) a doua cu denumirea generică „Examinarea cauzei contravenționale”, și anume în cadrul examinării judiciare a procesului contravențional. Titlul acestui articol, de asemenea, ar trebui să redea esența normei stipulate la acest articol, purtând titlul corect „Examinarea cauzei contravenționale în procedură scrisă”. Ca și concluzie intermediară putem conchide că sintagma ce constituie obiectul de cercetare a lucrării noastre nu poate avea sensul

²³ A se vedea articolele 374, 381, 384, 385, 393, 395, 429, 431, 440, 451 și altele, în total această semnificație se înțelege aproximativ în 10 cazuri din totalul de 60 de ori de pronunțare a sintagmei.

de aplicare a sancțiunii contravenționale sau luare a deciziei aspra cazului contravențional.

A treia semnificație a sintagmei „soluționarea cauzei contravenționale”, Codul contravențional al Republicii Moldova o utilizează la fel în mod eronat, cu sensul de etapă (fază) a procesului contravențional²⁴. Cum s-a menționat mai devreme, procesul contravențional este unul complex și cuprinde o multitudine de activități ale multor autorități și persoane. Analizând această complexitate, având ca scop însușirea și înțelegerea profundă a acestui proces și reieșind din normele legii contravenționale, doctrina evidențiază patru etape (faze) ale procesului contravențional²⁵.

Etapa (faza) procesului contravențional este parte componentă a acestuia, care, pe lângă sarcinile comune a întregului, are și sarcinile sale proprii, contribuind, prin deciziile intermediare ale sale, la soluționarea cauzei contravenționale. Cele patru etape ale procesului contravențional se succed după cum urmează: constatarea contravenției, examinarea cauzei contravenționale (extrajudiciară/judiciară), exercitarea căilor de atac și trimiterea spre executare, executarea deciziilor cu privire la sancționarea contravențională. Toate acțiunile procesuale efectuate la fiecare etapă alcătuiesc procesul contravențional în întregime și în complexitatea lui, constituind întregul proces de soluționare a cauzei contravenționale. Etapele (fazele) procesului contravențional sunt organic legate între ele deoarece constituie un întreg (procesul contravențional) și etapa următoare poate începe doar la finalizarea etapei precedente. Prin urmare, analizând șirul etapelor procesului contravențional, nu se găsește locul unei etape distincte cu denumirea soluționarea cauzei contravenționale.

Totuși, legislația contravențională uneori lasă de înțeles că etapa de soluționare a cauzei contravenționale și-ar face loc prin divizarea etapei a doua la examinarea cauzei contravenționale ca etapă distinctă, și soluționarea cauzei contravenționale la fel ca etapă distinctă. Dar și aici textul legii este ambiguu și nu oferă o soluție clară pentru situația dată. De exemplu, „agentul constatatator poate constata contravenții ale căror constatare, soluționare și sancționare sunt atribuite competenței unor alte organe”²⁶. În cazul de față, soluționarea cauzei contravenționale înlocuiește etapa de examinare a cauzei contravenționale. Iar conform unui alt text al legii contravenționale, „organele de constatare, examinare și soluționare a contravențiilor...”²⁷ s-ar putea de înțeles că soluționarea contravențiilor înseamnă sancționarea sau, după caz, dacă nu s-a dovedit vinovăția făptuitorului sau a intervenit vreo circumstanță care a înlăturat răspunderea contravențională – încetarea procesului contravențional.

În concluzie putem conchide că textul legii este ambiguu, iar acest lucru contrazice principiile de tehnică legislativă. A doua concluzie rezidă în faptul că soluționarea cauzei contravenționale nu poate avea sensul unei etape distincte a procesului contravențional pentru că procesul de soluționare începe în momentul apariției unei probleme sau dificultăți și se finalizează, odată fiind găsită soluția, cu rezolvarea problemei sau a dificultății. În cazul procesului contravențional, problema apărută sau dificultatea este însăși apariția raportului de drept contravențional de conflict declanșat de săvârșirea unei contravenții.

²⁴ A se vedea articolele 374, 384, 399, 428, 439/3, 440, și altele, în total această semnificație se înțelege aproximativ în 10 cazuri din totalul de 60 de ori de pronunțare a sintagmei.

²⁵ În literatura de specialitate (mai cu seamă în cea rusească) uneori se argumentează prezența a cinci etape (faze) ale procesului contravențional despre care vom discuta puțin târziu. În acest sens a se vedea: Бахрах Д. Н., Ренов Э.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. М.: Знание, 1989, p. 112; Круглов В. А., Производство по делам об административных правонарушениях. Монография. Минск, 1999, p. 126.

²⁶ Codul contravențional al Republicii Moldova, alin. (1) art. 399.

²⁷ Ibidem, alin. (6) art. 428.

Prin urmare, procesul contravențional este pornit anume pentru a găsi soluția vizavi de fapta contravențională săvârșită. Cu alte cuvinte, procesul contravențional a fost pornit pentru a soluționa conflictul juridic declanșat de fapta contravențională comisă și va dura până la soluționarea cauzei contravenționale, parcurgând toate etapele (fazele) procesului contravențional: constatarea contravenției, examinarea cauzei contravenționale, aplicarea căilor de atac (opțional) și trimiterea spre executare, executarea deciziilor cu privire la sancționarea contravențională.

Chiar și dacă doctrina contravențională va accepta vreodată constituirea procesului contravențional din cinci etape, soluționarea cauzei contravenționale nu se regăsește ca etapă a acestui proces, pentru că această variantă nu oferă o soluție clară și nu exclude ambiguitatea existentă în textul legii contravențională. Cea mai probabilă dezvoltare a situației în raport cu etapele procesului contravențional va duce la divizarea etapei a doua (examinarea cauzei contravenționale) în examinarea cauzei contravenționale ca etapă distinctă, iar luarea deciziei asupra cazului contravențional și pronunțarea ei, adică luarea deciziei privind aplicarea sancțiunii contravenționale sau, după caz, luarea deciziei privind încetarea procesului contravențional, vor constitui o nouă etapă (fază) a procesului contravențional. Așadar, cele cinci etape (faze) ale procesului contravențional vor fi: constatarea cazului contravențional, examinarea cauzei contravenționale (extrajudiciară/judiciară), luarea deciziei asupra cazului contravențional și pronunțarea ei, exercitarea căilor de atac (facultativ) și trimiterea spre executare, executarea deciziilor cu privire la sancționarea contravențională.

4. CONCLUZII

1. Dezvoltarea legislației contravenționale, având o istorie relativ tânără, se desfășoară, mod inconsecvent. Până și în prezent se adoptă multe norme contravenționale de calitate slabă, textul cărora este scris cu multă ambiguitate ceea ce contrazice tuturor principiilor de tehnică legislativă.

2. Termenii din domeniul contravențional, ca și cei ce constituie alte domenii juridice, trebuie să aibă un caracter monosemantic și univoc. Or, definirea lor trebuie să furnizeze informații foarte clare.

3. În Republica Moldova, subiectul terminologiei contravenționale este studiat sub nivelul oricărei așteptări. Același termen dintr-un anumit act juridic de reglementare trebuie utilizat fără ambiguitate.

4. Folosirea unui termen, pentru a denumi mai multe relații, și viceversa, folosirea mai multor termeni pentru a defini una și aceeași relație, poate crea uneori confuzii chiar și pentru un specialist începător din domeniul juridic.

5. Termenii au o importanță enormă în orice domeniu al activității sociale, în același timp este dificil de subestimat importanța termenilor juridici pentru legiferare, pentru că aici orice frază alcătuită eronat, orice decalaj între un gând și expresia sa textuală, orice cuvânt folosit incorect sau inadecvat poate avea consecințe grave.

6. Problema îmbunătățirii legislației privind terminologia corectă și uniformă este una veche, dar, cu părere de rău, nici legislatorul moldav și nici doctrina (aici ne referim mai cu seamă la cea contravențională) nu atrage atenția cuvenită problemei în cauză.

7. Problema studiului slab al limbajului legislativ este că cei care elaborează proiecte de legi nu aplică pe deplin regulile lingvisticii, iar lingviștii adeseori nu dedică suficient timp studierii problemelor limbajului juridic ca stil funcțional special al limbajului literar și, de asemenea, nu analizează textele legislative din perspectivă lingvistică.

8. O cerință obligatorie pentru o îmbunătățire a legislației este unitatea de utilizare a terminologiei juridice nu numai în cazul unei anumite legi, bunaoară cum este Codul contravențional, ci și în întreaga ramură relevantă a legislației.

9. Totodată, dorința de a face terminologia materiei contravenționale accesibilă și simplă nu ar trebui să prejudicieze acuratețea și caracterul complet al actului juridic și nici să conducă la generalizarea formulării.

10. Legislația Republicii Moldova, inclusiv legislația contravențională, are o mulțime de carențe la capitolul terminologiei utilizate. Această concluzie este valabilă și pentru Codul contravențional ca lege unitară ce reglementează toată materia contravențională. Chiar dacă, pe parcursul anilor a suferit mai multe modificări spre bine, totuși, Codul contravențional al Republicii Moldova trebuie supus unor evaluări mai profunde pentru a îmbunătăți terminologia contravențională și a înlătura toate ambiguitățile.

11. Cea mai mare dificultate în terminologia contravențională o constituie sintagma „soluționarea cauzei contravenționale” care în esența și dimensiunea ei procesuală semnifică diverse sensuri, ceea ce încalcă toate regulile de tehnică legislativă și creează o mare dificultate în cheștiunea aplicării normelor contravenționale.

12. Sintagma „soluționarea cauzei contravenționale” are mai multe semnificații ce se reduc la următoarele:

1. în sens larg, soluționarea cauzei contravenționale reprezintă totalitatea activităților procesuale ce constituie însuși conținutul procesului contravențional în formula sa complexă și completă;

13.2. în sens îngust, soluționarea cauzei contravenționale reprezintă o anumită activitate procesuală sau o anumită sarcină a procesului contravențional cum ar fi de exemplu, soluționarea sesizării despre o faptă contravențională, soluționarea unei cereri depusă de către victimă adresată agentului constatatator sau soluționarea cererii de recuzare a specialistului. La fel, în sens îngust, se înțelege și soluționarea unei sarcini ce aparține unei etape (faze) a procesului contravențional. Procesul contravențional și procesul de soluționare a cauzei contravenționale, după esența lor, au același conținut. Ba mai mult, scopul acestora sunt identice și constă în soluționarea cauzei contravențională până la momentul rămânerii definitive a deciziei/hotărârii cu privire la contravenție și executarea sancțiunii aplicate. După părerea noastră, această semnificație a sintagmei „soluționarea cauzei contravenționale”, precum și derivatele ei „să soluționeze cauza contravențională” sau „a soluționa cauza contravențională” are sensul cel mai propriu materiei contravenționale.

14. Ambiguitatea sintagmei „soluționarea cauzei contravenționale” este provocată, în special, de câteva articole din legea contravențională și care urmează să fie modificate după cum urmează:

Articolul 374. Procesul contravențional

(2) *Procesul contravențional este activitatea desfășurată de autoritatea competentă, cu participarea părților și a altor persoane titulare de drepturi și de obligații, având ca scop constatarea contravenției, examinarea cauzei contravenționale și executarea deciziei/hotărârii cu privire la cauza contravențională.*

Articolul 393. Autoritățile competente să soluționeze cauzele contravenționale

(3) *În cazul în care există mai mult de un act de constatare și/sau examinare, efecte juridice va produce actul care primul a fost întocmit.*

Articolul 399. Competența agentului constatatator

(2) *Agentul constatatator poate constata contravenții ale căror constatare și/sau exa-*

minare sunt atribuite competenței unor altor organe. În astfel de cazuri, agentul va remite organelor respective procesele-verbale de constatare a contravențiilor.

Articolul 428. Temeiurile pentru efectuarea percheziției

(1) Organul de constatare a contravențiilor din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Administrației Naționale a Penitenciarelor, Serviciului de Informații și Securitate, Centrului Național Anticorupție și procurorul sunt în drept să efectueze percheziție dacă sunt organe abilitate cu dreptul de examinare a contravenției respective și dacă din probele acumulate... (în continuare conform cu textul).

(6) Organele de constatare și/sau de examinare a contravențiilor, abilitate cu funcții de control de stat în conformitate cu Legea nr.131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător...

15. La fel de ambiguu în raport cu sintagma „soluționarea cauzei contravenționale” este textul articolului 440 al Codului contravențional, însă el va fi obiectul de cercetare al altei lucrări în care va fi propusă și varianta de modificare a acestuia.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

Albert ANTOCI, Oleg PANTEA Drept contravențional. Suport de curs. Chișinău, CEP USM 2024.

Aliona LUCA, Terminologizarea, determinologizarea și reterminologizarea în limba română (în baza lexicului sportiv), Teza de doctor în filologie, Chișinău, 2019. https://edu.asm.md/sites/default/files/TEZA_A_Luca.pdf?utm_source=chatgpt.com

Codul contravențional al RM adoptat de Parlamentul RM pe 24.10.2008, publicat în Monitorul Oficial al RM la 16.01.2009.

Codul cu privire la contravențiile administrative. Aprobabil prin Legea R.S.S. Moldovenești din 29 martie 1985.

Eugenia MINCU, Sistemul terminologic medical: modelare și remodelare în revista Philologia (nr. 1-2 / 2018, pag. 30-36) https://philologia.usm.md/files/journals/arhiva/total/philologia_1-2--20-18.pdf?utm_source=chatgpt.com

Igor TROFIMOV, Andrian CREȚU Drept procesual contravențional. Chișinău, Cartea militară 2017.

Legea nr. 100/2017 „Cu privire la actele normative”, Monitorul Oficial Nr. 7-17 art. 34

Sergiu FURDUI, Drept contravențional. Cartier, 2005 (Tipografia Balacron).

Svetlana BÎRSAN, Lucia CEPRAGA. Noile tehnologii de comunicare: oportunități și provocări” https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/2034/B%C3%8ERSAN%20Svetlana_CEPRAGA%20Lucia_Conf_September%2024th-25th_%202021_Vol_2.pdf?isAllowed=y&sequence=1&utm_source=chatgpt.com

Valentina NEGRU, Constantin MANOLACHE. Terminologia militară: particularități sistemice și funcționale <https://humanities.studiamsu.md/wp-content/uploads/2022/01/09.-p.70-73.pdf>

Victor GUȚULEAC, Tratat de drept contravențional. Chișinău: S.n., 2009 (E.F.-P. ”Tipografia Centrală).

Бахрах Д. Н., Ренов Э.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. М.: Знание, 1989.

Круглов В. А., Производство по делам об административных правонарушениях. Монография. Минск, 1999.